מתרצת הגמרא דְּמַדְּרִינַן לֵיהּ – מדירים את הכהן בָּרַבִּים – בפני עשרה בני אדם. מקשה הגמרא, הָנֵיחָא לְמַאן דְּאָמַר, נֵדֶר שֶׁהוּדַּר בָּרַבִּים אֵין לוֹ הֲפָרָה, ואין חשש שילך לחכם שיתיר לו הנדר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הסובר שנדר שהודר ברבים יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – כיצד תתיישב המשנה, הלא הכהן ילך לחכם ויתיר לו את הנדר. מתרצת הגמרא, דְּמַדְּרִינַן לֵיהּ – שמדירים אותו עַל דַּעַת רַבִּים – בית דין אומרים לו אנו מדירים אותך הנאה מאשה זו על דעתינו, ונדר על דעת רבים אי אפשר להתיר בלי רשות מהרבים. ודין זה מוסכם לכולי עלמא, וכמו דְּאָמַר אֲמֵימַר, הִלְכְתָא – הלכה היא שֶׁאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר נֵדֶר שֶׁהוּדַּר בָּרַבִּים יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה, אבל נדר עַל דַּעַת רַבִּים אֵין לוֹ הֲפָרָה. וְהָנֵי מִילֵּי – וזה דווקא כשרוצה להתיר את הנדר לְצורך דָּבָר הָרְשׁוּת אֲבָל לְצורך דָּבָר מִצְוָה גם נדר על דעת רבים יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה. כִּי הַהוּא – כמו המעשה באותו מַקְרֵי דַּרְדֵּקִי – מלמד תינוקות דְּאַדְּרִיהּ – הדירו רַב אַחָא עַל דַּעַת רַבִּים שלא ילמד עוד תינוקות, מִפְּנֵי דַּהֲוָה פָּשַׁע בִּינּוּקֵי – שהיה מכה את התינוקות יותר מדאי. וַאֲהַדְּרֵיהּ – והחזירו רָבִינָא לאחר שהתיר את נדרו, דְּלֹא אִשְׁתְּכַח – כיון שלא מצאו מלמד אחר דְּרָיֵיק כְּוָותֵיהּ – שדייק כמותו בלימוד התינוקות:

שנינו במשנה, וְהָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם – לתועלת בני אדם ותקנתם:

מקשה הגמרא, איך המשנה אומרת שרבן גמליאל תיקן שהעדים יחתמו על הגט מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, הלא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא – דין זה הוא מהתורה, דִּכְתִיב בפסוק (ירמיה לב מד) שעוסק בכתיבת שטר קניית קרקע, 'וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם'. ירמיה מנבא בשם ד' שאף שנגזרה על עם ישראל גלות בבל, הם עתידים לשוב לארץ ישראל ולקנות בה שדות, לכתוב שטר על כך ולהחתים בו עדים. ומשם נלמד שכל שטר אפילו גט, מקבל את תוקפו בחתימת העדים. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּה לֹא צְרִיכָא – לא תיקן רבן גמליאל תקנה זו אלא לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר עֲדֵי מְסִירָה בָּרְתֵי – העדים שרואים את מסירת הגט מיד הבעל ליד האשה הם הנותנים תוקף לגט שיחול, ויברות את הקשר בין הבעל לאשה. וְתַקִּינוּ רַבָּנָן עֲדֵי חֲתִימָה – שהעדים יחתמו על הגט מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. והתועלת לבני אדם בחתימת עדים משום, דְּזִמְנִין – שפעמים קורה שכאשר האשה באה עם הגט לבית דין להנשא, דְּמֵיתֵי סָהֲדֵי – שעדי המסירה כבר מתו אוֹ נַמִי זִימְנִין דְּאָזְלֵי – וכן פעמים שעדי המסירה הלכו לִמְדִינַת הַיָּם, ואין מי שיעיד שהגט נמסר לידה מהבעל. לכן תקנו שעדים יחתמו בגט וזו עדות שהגט נמסר ליד האשה.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף שתקנת רבן גמליאל גם לרבי מאיר: רַב יוֹסֵף אָמַר אֲפִילּוּ תֵּימָא – אפשר לומר שתקנת רבן גמליאל נתקנה אפילו לְרַבִּי מֵאִיר הסובר שעדי החתימה כרתי, וחתימת העדים בגט היא מהתורה. אלא שקודם התקנה היו העדים חותמים בגט בלא לכתוב את שמם, אלא 'אני פלוני חתמתי עד'. והִתְקִינוּ שֶׁיִּהוּ עֲדִים מְפָרְשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִיטִּין, והעד חותם 'אני ראובן חתמתי עד', מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם – לתועלת ותקנת בני אדם. והתועלת שבדבר מבוארת בברייתא, דְּתַנְיָא, בְּרִאשׁוֹנָה – קודם תקנת רבן גמליאל הָיָה העד כּוֹתֵב אֲנִי פְּלוֹנִי חָתַמְתִּי עֵד. ואם הנתבע היה טוען שהשטר מזויף ורצו לקיים את חתימת העדים, לא היתה אפשרות להזמין את העד לבית דין כדי לוודא שזה כתב ידו, שהרי לא יודעים מי הוא. ולכן אִם בית דין מצאו כְּתַב יָדוֹ יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר – שטר אחר עם חתימת דומה שהתקיימה בבית דין על ידי העדים עצמם שאמרו שזו חתימת ידם, אחרי שנטען שהיא מזויפת, אז גם שטר זה שלפנינו כָּשֵׁר. וְאִם לָאו – שלא מצאו חתימה דומה, השטר פָּסוּל, שהרי הנתבע טוען שהוא מזויף. וְאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל תַּקָּנָה גְּדוֹלָה הִתְקִינוּ שֶׁיִּהוּ מְפָרְשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִיטִּין – בכל השטרות, ויודעים בית דין מי העד החותם ויקיימו את חתימתו. ותקנה זו היא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, כדי להקל על בני האדם לקיים את שטרותיהם.

הגמרא מבארת האם יש דרכים נוספות לחתום בשטר: שואלת הגמרא שמדברי הברייתא נשמע שהתקנה היתה לפרש את שמות העדים, וּבְסִימָנָא לֹא – אבל סימן אחר שמיוחד לאותו עד אין זה מועיל, וְהָא רַב לא היה חותם את שמו אלא צְיֵיר כְּוָרָא – היה מצייר דג, וְרַבִּי חֲנִינָא צְיֵיר חֲרוּתָא – ענף של דקל. רַב חִסְדָּא כתב את האות 'סָמֶךְ', וְרַב הוֹשַׁעְיָא כתב את האות 'עַיִן', רַבָּה בַּר רַב הוּנָא צְיֵיר מָכוּתָא – וילון של ספינה, ומוכח שאין צורך לפרש את שמות העדים בגט. מתרצת הגמרא, שַׁאנִי רַבָּנָן – שונה דינם של חכמים דִּבְקִיאִין סִימָנֵיהוּ – שאנשים בקיאים בסימניהם ויודעים על כל סימן מי החכם שעשאו. שואלת הגמרא מַעֲיָקָרָא בְּמַאי אַפְקְעֵינְהוּ – כיצד התפרסם הדבר מתחילה שזו חתימתם, הלא היו צריכים לפרש את שמותם בשטרות. עונה הגמרא בְּרִיסָקֵי – היו עושים סימנים אלו בכתבי שאלות ותשובות וכן בכתבי שאילת שלום, וכשהדבר התפרסם השתמשו בסימנים אלו גם בשטרות:

שנינו במשנה, הַלֵּל הִתְקִין פְּרוֹסְבּוּל וכו' מפני תיקון העולם: תְּנַן הָתָם במסכת שביעית (פ"י מ"א), חוב שהמלוה כתב עליו פְּרוֹסְבּוּל, אֵינוֹ מְשַׁמֵּט בשביעית, אלא יכול הוא לתובעו אף לאחר שעבר על החוב שנת השמיטה. וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין הִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁרָאָה אֶת הָעָם שֶׁנִּמְנְעוּ מִלַּהֲלוֹוֹת זֶה אֶת זֶה, מחשש שהחוב ישמט בשנה השביעית, וְעָבְרוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים טו ט) 'הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל וגו' לֵאמר קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל ה' וְהָיָה בְךָ חֵטְא', עָמַד וְהִתְקִין פְּרוֹסְבּוּל, כלומר שהמלוה ימסור את שטרות החוב שלו לבית דין שיתבעו את חובו, ויכתוב על כך שטר, וזהו הנקרא פרוסבול. וְזֶה הוּא גּוּפוֹ – הנוסח שֶׁל שטר פְּרוֹסְבּוּל, 'מוֹסְרִנִי לָכֶם פְּלוֹנִי [וּפְלוֹנִי] דַּיָּנִין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, שֶׁכָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי הֲלוּהּ שֶׁאֶגְבֶּנּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה', וַהֲדַיְינִים חוֹתְמִים בשטר לְמַטָּה, כדי לאשר שאכן נמסרו להם השטרות, אוֹ שֶׁהָעֵדִים חותמים, וזו עדות שהוא מסר את השטרות לבית דין.

מקשה הגמרא, וּמִי אִיכָּא מִידִי – האם יתכן כזה דבר, דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא מְשַׁמְּטָא שְׁבִיעִית, והחוב כבר לא קיים, וְהִתְקִין הִלֵּל הלא מְשַׁמְּטָא – ותיקן הלל שהחוב לא ישמט, ונמצא שהלל עוקר בתקנתו דבר מהתורה. מתרצת הגמרא, אָמַר אַבַּיֵי, הלל תיקן פרוזבול בְּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה, וְרַבִּי הִיא – והוא סובר כרבי ששמיטת כספים בזמן הזה נוהגת רק מדרבנן, ולכן יכול היה הלל לתקן פרוזבול.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, נאמר בתורה (דברים טו ב) 'זֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט', בפסוק מוזכר פעמיים ענין 'השמטה', ולמדו מזה, שִׁבְּשְׁתֵּי שְׁמִיטּוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת שְׁמִיטַּת קַרְקַע, לאסור עבודת הקרקע בשביעית, וְאַחַת שְׁמִיטַּת כְּסָפִים, שהשביעית משמטת את החובות. ונכתבו שתי השמיטות זה ליד זה, להקישם וללמדך, בְּזְמַן שֶׁאַתָּה מְשַׁמֵּט קַרְקַע, ונאסר בעבודת הקרקע מהתורה, בזמן זה אַתָּה גַּם מְשַׁמֵּט כְּסָפִים מהתורה. אבל בְּזְמַן שֶׁאֵי אַתָּה מְשַׁמֵּט קַרְקַע מהתורה, כגון אחרי החורבן כשכבר שבטלה קדושת הארץ, אִי אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים, ומן התורה החובות אינם נשמטים,

---

המשך מעמוד הקודם

הענין לכל המדינה) בממונו וגם בטרחת גופא. ויה"ר שהתאמצותו בכל האמור נוסף על הקב"ע שלו בתורת החסידות קביעות בזמן וקביעות בנפש, תוסיף בהעניינים אודותם כותב שלו ושל ב"ב שיחיו.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

וְתַקִּינוּ רַבָּנָן שאף בזמן הזה כשבטלה קדושת הארץ, [או שאין היובל נוהג], דִּתְשַׁמֵּט השביעית את החוב, וְכָךְ לִשְׁבִיעִית – כדי שלא תשתכח תורת שביעית. וְרָאָה הִלֵּל שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהַלְווֹת זֶה אֶת זֶה, מחשש שהחוב ישמט בשביעית, עָמַד וְהִתְקִין פְּרוֹסְבּוֹל, ונמצא לפי זה שהלל לא עקר בתקנתו דבר מהתורה, לפי ששביעית בזמן הזה אינה אלא מדרבנן.

הגמרא מקשה על תירוצו של אביי: וּמִי אִיכָּא מִידִי – האם יתכן דבר כזה, דְּמִדְאוֹרַיְיתָא לֹא מְשַׁמְּטָא שְׁבִיעִית – שמדין תורה השביעית לא משמטת את החוב והלוה צריך להחזיר את ההלואה, וְתַקִּינוּ רַבָּנָן דִּתְשַׁמֵּט – ורבנן תקנו שהשביעית תשמט והלוה לא יצטרך להחזיר את ההלואה, ונמצא הלוה גזלן, ואיך חכמים יכולים לעקור איסור גזל דאורייתא. מתרצת הגמרא, אָמַר אַבַּיֵי שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה הוּא, – כלומר יש כח ביד חכמים לעקור דבר מהתורה ללא מעשה. וגם כאן, כדי שלא תשתכח תורת שמיטה, ראו חכמים צורך לעקור מצות החזרת ההלואה של הלוה מהתורה, ולהורות לו שלא לפרוע את החוב ואין כאן מעשה גזל בידים.

תירוץ נוסף, רָבָא אָמַר, בין לרבנן הסוברים שהשמטת שביעית בזמן הזה דאורייתא, ובין לרבי הסובר שאינו מדאורייתא, אין בתקנת פרוזבול עקירת דבר מן התורה, משום ש'הֶפְקֵר בֵּית דִּין הֶפְקֵר' – שיש כח ביד בית דין להפקיר רכושו של אדם וליתנו לחבירו לצורך סייג ותקנה. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַנַּיִן שֶׁהֶפְקֵר בֵּית דִּין הֶפְקֵר, שֶׁנֶּאֱמַר, שבעת דרישת עזרא לקבץ את כל העם יחד ולהחזירם בתשובה, העבירו אנשי כנסת הגדולה קול בירושלים, 'וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יֶחֱרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה'. (עזרא י ח) ומוכח מכאן, שיש כח ביד בית דין להפקיר את רכושו של אדם. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אָמַר, שלמדים זאת מֵהָכָא. נאמר, בענין חלוקת הארץ לשבטים אחרי הכיבוש, 'אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת וְגוֹ' וַיַּכְּלוּ מֵחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ' (יהושע יט נא). ויש לשאול, וְכִי מָה עִנְיַן רָאשִׁים אֵצֶל אָבוֹת, מדוע נקט הפסוק בלשון 'ראשי האבות' ולא 'ראשי המטות', אלא לוֹמַר לְךָ, מָה אָבוֹת מְנַחֲלִין אֶת בָּנֵיהֶם, כלומר, מחלקים את הירושה לבניהם, כָּל מָה שֶׁיִּרְצוּ, אפילו נגד סדר הירושה של התורה, אַף רָאשִׁים מְנַחֲלִין הָעָם כָּל מָה שֶׁיִּרְצוּ, בלי להתחשב בבעלות שיש על החפץ מהתורה.

הגמרא מביאה שאלה בענין פרוזבול: אִיבַּעְיָא לְהוּ – שאלו בבית המדרש, כִּי – האם כאשר הִתְקִין הִלֵּל פְּרוֹסְבּוֹל, לְדִידֵיהּ הוּא דְּתַקִּין – תיקן זאת רק לדורו, אוֹ דִלְמָא לְדִידֵי עָלְמָא – או גם לדורות הבאים נַמִּי תַּקִּין. מבארת הגמרא, לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ, לְצַטּוֹלֵיהּ – האם בדור שאין חשש שימנעו מלהלוות, יוכלו בית דין לבטל את התקנה ולומר שאף אם כתב פרוזבול ישמט. אִי אָמְרַתְּ לְדִידֵיהּ הוּא דְּתַקִּין – אם תאמר שהתקנה היתה רק לדורו, מְצַטְּלִינַן לֵיהּ – אם כן יש כח לבית דין לבטלה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לְדִידֵי עָלְמָא נַמִּי תַּקִּין – שהיתה זאת תקנה לדורות, אין אפשרות לבטלה, אפילו בדור שאין חשש שימנעו מלהלוות, תָּא – שהרי אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵּית דִּין חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן, ומאחר ולא ימצא במשך הדורות בית דין שגדול בחכמה ובמנין מבית דינו של הלל שתיקן את התקנה, לכן לא יוכלו לעולם לבטל תקנה זו. מבררת הגמרא מַאי – מה דינה של תקנה זו. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל לֹא כַּתְּבִינַן פְּרוֹסְבּוֹל, כדי להוציא ממון מהלוה, אֶלָּא אִי – אם נִכְתַּב כְּבֵי דִינָא דְּסוּרָא, ששם ישב רב, אִי – או נכתב כְּבֵי דִינָא דִּנְהַרְדְּעָא, ששם ישב שמואל. אבל בבתי דינים אחרים כגון בבית דינם של רב אמי ורב אסי, לא כותבים פרוזבול. ומדבריו מוכח שהלל תיקן פרוזבול רק לדורו, ולכן אמר שלא לכתוב פרוזבול רק בבית דין חשוב שיש להם כח להפקיע ממון, גם ללא תקנת הלל מדין הפקר בית דין הפקר. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְדִידֵי עָלְמָא נַמִּי תַּקִּין – ואם נאמר שהלל תיקן לכתוב פרוזבול לדורות, בְּשָׁאר בֵּי דִינָא נַמִּי לְכַתְּבוּ – אם כן בשאר בתי דינים, כגון של רב אמי ורב אסי, גם יוכלו לכתוב פרוזבול, שהרי תקנת הלל עדיין קיימת.

דוחה הגמרא. אין ראיה מדברי שמואל, שהלל תיקן פרוזבול רק לדורו. דִּלְמָא כִּי תַּקִּין הִלֵּל לְדִידֵי עָלְמָא – אף לדורות הבאים, אולם בתנאי שיהא זה בית דין חשוב, בְּגוֹן, בֵּי דִינָא דִּידֵיהּ, – שלו [של שמואל], וּכְרַב אַמֵּי וְרַב אַסִּי – וכן בתי דינים חשובים אחרים של רב אמי ורב אסי, דְּאִלְּימֵי לְאַפְקוּעֵי מָמוֹנָא – שיש להם כח להוציא ממון, אֲבָל לְכוּתֵּי עָלְמָא לֹא – אבל בתי דינים אחרים לא יוכלו לכתוב פרוזבול.

מנסה הגמרא להביא ראיה ממימרא אחרת של שמואל: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, הָא פְּרוֹסְבּוֹלָא – התקנה הזאת של פרוזבול, עוֹלְבָּנָא הִדְיָינֵי הוּא – חוצפה של הדיינים היא, אִי אֲיַישַׁר חֵיל – אם יהיה בי כח, אֲבַטְּלִינֵיהּ – אבטל את התקנה, לפי שזאת הוצאת ממון שלא כדין מהמלוה. תמהה הגמרא, האם שמואל אמר אֲבַטְּלִינֵיהּ – הייתי מבטל את התקנה, וְהָא אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵּית דִּין חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן, ואיך יכול שמואל לבטל תקנת בית דינו של הלל. ועל כרחך, שהלל תיקן פרוזבול רק לדורו, ולכן היה בכוחו של שמואל לבטלה. דוחה הגמרא, אין ראיה מכך, ואפשר לומר שתקנת הלל היתה לדורות, אלא שהָכִי קָאָמַר שמואל, אִם אֲיַישַׁר חֵיל – לו היה בי כח יוֹתֵר מַהֹלֵל, אֲבַטְּלִינֵיהּ– לתקנתו, אף שתקנה לדורות.

וְרַב נַחְמָן חולק על שמואל, וְאָמַר אֲקַיְּימְנֵהּ – לו היה בי כח הייתי מקיים את התקנה. שואלת הגמרא, מה הכוונה אֲקַיְּימְנֵהּ, הָא מְיַקְּרִים וְקָאֵי – הלא התקנה קיימת ועומדת. עונה הגמרא, הָכִי קָאָמַר רב נחמן, אֵימָא בֵּיהּ מִילְּתָא – הייתי מושיב בית דין ומתקן, שסתם הלואה, דינה כאילו כתבו עליה פרוזבול, דְּאַף עַל גַּב דְּלָא כָּתוּב – שאף אם המלוה לא כתב פרוזבול, יהא הדין כְּכָתוּב דְּמִי – כאילו הוא כתוב.

שמואל אמר לעיל שהפרוזבול 'עולבנא דדייני הוא'. אִיבַּעְיָא לְהוּ, האם הַאי 'עוֹלְבָּנָא', לִישָׁנָא דְּחוּצְפָּא הוּא – לשון חוצפה הוא, וכוונת שמואל לומר שהדיינים נוהגים בחוצפה, אוֹ לִישָׁנָא דְּנִיחוּתָא הוּא – או שהוא התכוון לומר 'עולבנא' בלשון נוחה, שפירושו שתיקנו פרוזבול שלא יהיו הדיינים עלובים, משום שאם לא היה פרוזבול, היו בתי הדין טורחים מאד בגביית החובות מהלווים קודם שתבא השנה השביעית ותשמט את החובות, ועל כן הפרוזבול נח לדיינים. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר עוּלָּא, עֲלוּבָה כַּלָּה שֶׁזִּינְּתָה בְּקֶרֶב חוּפָּתָהּ – עם ישראל שחטא בעגל בעודו במדבר סיני תחת השכינה, דומה היה לכלה חצופה שזינתה בעודה תחת חופתה. ואם כן מוכח שעולבנא הוא לשון חוצפה. אָמַר רַב מָרִי בָּרֵהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל, מַאי קְרָא – מנין למד עולא שיש להשוות את עם ישראל לכלה שמונה תחת חופתה. שנאמר (שיר השירים א יב), 'עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ', המלך עודנו בחופתו, ובושמי עזב את ריחו הטוב. אָמַר רָבָא, עֲדַיִן חֲבִיבוּתָא הוּא נָפָק – מפסוק זה נלמד, שאף שהפסוק מדבר על חטאם של ישראל, חביבותם של ישראל אצל הקב"ה עדיין קיימת, דִּכְתִיב נָתַן – שהרי הפסוק אמר 'נתן ריחו', וְלֹא כְּתִיב הִסְרִיחַ, שהוא לשון שמאס בנו.

מביאה הגמרא ברייתא בה מוזכר לשון עולבנא: תָּנוּ רַבָּנָן, הֲנֶעֱלָבִין ע"י זולתם וְאֵינָן עוֹלְבִים באחרים, שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן, שמבזים אותם וְאֵין מְשִׁיבִין ומחרפים אחרים, עוֹשִׂין מצוות מֵאַהֲבָה ולא לשם קבלת שכר, ונזהרים מעבירות מאהבה ולא מיראת העונש, וּשְׂמֵחִין בְּיִסּוּרִין ולא בועטים בהם, עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר (שופטים ה לא), 'וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ', אוהבי ד' ילכו ויתחזקו עד שיהיו בגובה המעלה, ותהא להם מלכות וממשלה בכל העולם, כמו השמש שאורה מתחזק והולך עד גבורתה בחצי היום וממשלתה בכל העולם.

שואלת הגמרא, מַאי – מהו לשון פְּרוֹסְבּוֹל. עונה הגמרא, אָמַר רַב חִסְדָּא פְּרוֹס – תקנה לִבְעָלֵי – לעשירים, כדי שלא יפסידו את כספם, וּבוּמֵי – ולעניים, כדי שלא ינעלו בפניהם הדלת שלא להלוותם.